

رویکرد فلسفی به آسیب‌شناسی اجتماعی

جستاری در

فرار پسران و دختران

از خانه و مدرسه و راهکارهای آن

(راهنمای معلمان ، مشاوران ، اولیاء ، مدیران و مددکاران اجتماعی)

مؤلف : دکتر عباس شکاری
عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان

شکاری، عباس، ۱۳۴۲ -

رویکرد فلسفی به آسیب‌شناسی اجتماعی / مؤلف عباس شکاری.

اصفهان: پویش اندیشه، ۱۳۸۳.

۱۶۶، ۵۵ ص.

ISBN ۹۶۴ - ۷۷۸۱ - ۷۷ - ۶: ۱۴۰۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. نوجوانان فراری. ۲. نوجوانان - روانشناسی.

۳. والدین و نوجوانان. الف. عنوان.

۲ م ۸ ش / HQ ۷۹۶ کتابخانه ملی ایران

۳۶۲ / ۷۰۸۳ ۸۲ - ۳۷۲۶۴

انتشارات پویش اندیشه

نام کتاب: رویکرد فلسفی به آسیب‌شناسی اجتماعی

تألیف: دکتر عباس شکاری

ناشر: انتشارات پویش اندیشه

لوبیت چاپ: اول

تیراژ: ۳۰۰۰ جلد

صفحه‌آرایی و حروفچینی: پویش نگار (۰۹۱۳۳۱۱۳۰۸۵)

حروف‌نگار: زهرا ذوالفقاری

لیتوگرافی: تصویر

چاپ: نوید

صحافی: گویا

تعداد صفحات: ۱۷۶

قطع: رفعی

قیمت: ۱۴۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴ - ۷۷۸۱ - ۷۷ - ۶

مرکز پخش: اصفهان - خیابان آماذگاه - رویروی هتل عباسی کتابفروشی فارابی

اصفهان - خیابان مسجد سید - خیابان پنج‌رفشان - بالاتر از جهاد دانشگاهی - پلاک ۴۶

انتشارات پویش اندیشه کدپستی ۶۵۹۵۱ - ۸۱۳۳۸

تلفن: ۰۹۱۳۳۱۱۳۰۸۵

۳۳۷۳۵۷۷

۳۳۳۳۲۱۸

حق چاپ برای نشر پویش اندیشه محفوظ است.

فهرست مندرجات

صفحات

عناوین

	پیشگفتار
	فهرست مندرجات
	مقدمه
	** فصل اول : کلیات پژوهش فرار پسران و دختران
۲	جستارگشایی
۴	اهمیت مسأله فرار پسران و دختران :
۵	بیان مسأله فرار پسران و دختران :
۶	اهداف مطالعاتی
۷	سؤالات مطالعاتی
۷	روش مطالعاتی
۸	تعریف اصطلاحات
	** فصل دوم : مبانی فلسفی - تجربی فرار پسران و دختران
۱۴	جستارگشایی
۱۴	۲-۱ : مبانی روانی - تربیتی و اجتماعی فرار پسران و دختران
۱۴	۲-۱-۱ : نظریه روان کاوان
۱۵	۲-۱-۲ : نظریه روان شناسان
۱۶	۲-۱-۳ : نظریه آسیب شناسان
۱۷	۲-۱-۴ : نظریه تعلیم و تربیت دانان

۱۷	۲-۱-۴-۱: ارتباط‌های اجتماعی تأثیرگذار بر فرار پسران و دختران
۱۸	۲-۱-۴-۱-۱: آداب و رسوم
۱۸	۲-۱-۴-۱-۲: روابط نابینجار دختران و پسران
۱۹	۲-۱-۴-۱-۳: مزاحمت‌های خیابانی
۲۰	۲-۱-۴-۱-۴: باندها
۲۱	۲-۱-۴-۲: عناصر فرهنگی و اقتصادی تأثیرگذار بر فرار پسران و دختران:
۲۱	۲-۱-۴-۲-۱: فرهنگ تأثیرگذار
۲۱	۲-۱-۴-۲-۲: فرهنگ اینگوری (هوسرانی)
۲۳	۲-۱-۴-۲-۳: نبود تربیت مذهبی
۲۴	۲-۱-۴-۲-۴: اقتصاد خانواده
۲۵	۲-۱-۴-۲-۵: نقش رسانه
۲۷	۲-۲: مبانی پژوهش‌های عملیاتی فرار پسران و دختران
	* فصل سوم، رویکرد فلسفی فرار پسران و دختران از خانه و مدرسه
۴۰	جستارگشایی
۴۰	۳-۱: معانی فرار
۴۱	۳-۲: ماهیت فرار
۴۲	۳-۳: انواع فرار
۴۳	۳-۴: هدف و خواسته افراد فراری
۴۴	۳-۵: فرار جلوه چیست؟
۴۵	۳-۶: صورتهای فرار
۴۶	۳-۷: زمینه‌ها و علل فرار پسران و دختران
۴۷	۳-۷-۱: رابطه فرهنگ و فرار
۴۸	۳-۷-۲: فرهنگ لایبالی‌گری
۵۰	۳-۷-۳: علل و عوامل فرار پسران و دختران از خانه

- ۵۰ ۳-۷-۳-۱: عوامل اساسی فرار
- ۵۲ ۳-۷-۳-۲: مشاخره و اختلاف پدر و مادر
- ۳-۷-۳-۳: تاثیر طلاق والدین در فرار کودکان و نوجوانان از محیط خانه به
- ۵۳ عنوان عامل
- ۵۶ ۳-۷-۳-۴: خانواده متزلزل و از هم پاشیده به عنوان عامل
- ۵۸ ۳-۷-۳-۵: محیط خانه به عنوان عامل دیگر
- ۶۱ ۳-۷-۳-۶: فقر و تاثیر آن در فرار به عنوان عامل دیگر
- ۳-۷-۳-۷: وضعیت فرهنگی و اقتصادی خانواده و تاثیر آن در فرار کودک و
- ۶۷ نوجوان از خانه به عنوان عامل
- ۶۹ ۳-۷-۳-۸: تاثیر وسایل ارتباط جمعی و رسانه‌ها در فرار به عنوان عامل
- ۷۰ ۳-۷-۳-۹: بیکاری و بی‌ثمر بودن نوجوان به عنوان عامل
- ۷۴ ۳-۷-۳-۱۰: مشکلات ناشی از معلولیت و نقایص بدنی
- ۳-۷-۳-۱۱: تنبیه والدین و تاثیر آن در فرار کودک یا نوجوانان از خانه به
- ۷۶ عنوان عامل
- ۷۹ ۳-۷-۳-۱۲: طرد شدگی نوجوانان از خانه توسط والدین به عنوان عامل
- ۸۱ ۳-۷-۳-۱۳: ناکامی و تاثیر در نوجوان به عنوان عامل
- ۸۲ ۳-۸: زمینه‌ها و علل فرار دختران و پسران از مدرسه
- ۸۲ ۳-۸-۱: تعاریف مدرسه‌گریز و فرار از مدرسه
- ۸۴ ۳-۸-۲: علل فرار از مدرسه
- ۸۹ ۳-۹: ویژگی پسران و دختران فراری
- ۹۱ ۳-۱۰: عوامل مؤثر بر پرخاشگری فراریها
- ۹۲ ۳-۱۱: سنین فرار
- ۹۳ ۳-۱۲: تیپ افراد فراری
- ۹۴ ۳-۱۳: نیازهای افراد فراری

- ۹۷ ۳-۱۴: علل روانی
- ۹۸ ۳-۱۵: علل اجتماعی
- ۹۹ ۳-۱۶: علل انضباطی
- ۹۹ ۳-۱۷: علل تحصیلی و فرهنگی
- ۱۰۰ ۳-۱۸: علل دیگر
- ۱۰۱ ۲-۱۹: وضعیت سامان گیری فراریها
- ۱۰۱ ۳-۱۹-۱: حمل اختفای افراد فراری
- ۱۰۲ ۳-۱۹-۲: عوارض ناشی از فرار
- ۱۰۳ ۳-۱۹-۳: خطرات و مشکلات ناشی از فرار
- ** فصل چهارم: راههای پیشگیری، درمان و کاهش فرار پسران و دختران از خانه و مدرسه**
- ۱۰۷ جستارگشایی
- ۱۰۷ ۴-۱: پیشگیری یا درمان؟
- ۱۱۱ ۴-۲: ضرورت کنترل و پیشگیری
- ۱۱۲ ۴-۳: راههای کنترل فراریها
- ۱۱۲ ۴-۳-۱: پذیرش و احترام
- ۱۱۲ ۴-۳-۲: گرمی کانون خانواده
- ۱۱۲ ۴-۳-۳: رعایت حقوق و حدود
- ۱۱۳ ۴-۳-۴: دادن هر گونه مشارکت به فراریها
- ۱۱۳ ۴-۳-۵: دادن فلسفه زندگی به فراریها
- ۱۱۳ ۴-۳-۶: حل و رفع مشکل فراریها
- ۱۱۴ ۴-۴: بررسی وضعیت زندگی و کودکان فراری
- ۱۱۵ ۴-۴-۱: گروه کودکان فرار، قهر و طرد شده در آستانه خیابانی شدن
- ۱۱۶ ۴-۴-۲: نوازندگان دوره گرد خیابانی

۱۱۶	 ۳-۴-۴: گروه کاسیان کوچک خیابانی
۱۱۷	 ۴-۴-۴: کودکان متکدی خیابانی
۱۱۷	 ۵-۴: وضعیت سرپرستی کودکان خیابانی
۱۲۰	 ۶-۴: سرگذشت پسران و دختران فراری
۱۲۳	 ۷-۴: چه کسی مسئول فرار کودکان و نوجوانان است؟
	 ۸-۴: راهکارهای درمانی بررسی حل معضل فرار پسران و دختران از خانه و
۱۲۵	 مدرسه
۱۲۷	 ۹-۴: راهکارهای پیشنهادی برای پیشگیری از فرار
	** فصل پنجم: یافته‌های مطالعات
۱۳۴	 جستارگشایی
۱۳۵	 ۱-۵: نتیجه‌گیری
۱۳۹	 ۲-۵: پیشنهادات
۱۵۱	 ۳-۵: محدودیت‌های مطالعات
۱۵۲	 کتابنامه

«چکیده کتاب»

مقدمه

با توجه به اینکه سالانه یک میلیون نوجوان ۱۹-۱۳ ساله از خانه فرار می کنند که ۷۴ درصد آنها دختر هستند مساله فرار امروزه به عنوان یک انومی (آشفته گی اجتماعی) شناخته شده است و همچنین مساله فرار در میان اکثر جوانان و نوجوانان به عنوان یکی از مهمترین و متداولترین واکنشهای منفی فلسفی- روانی شناخته می باشد مساله فرار در هر زمانی وجود داشته است ولی در عصر ما به دلیل آشفتگی خانواده ها و اینکه رهبری والدین بر چارچوب خانواده و نظارت مستقیم آنها بر اعمال و رفتار فرزندان ضعیف شده است این مساله نیز به چشم می خورد فرار به طور کلی به این معناست که افرادی سعی میکنند خود را از شرایطی که نامناسب می دانند و یا شرایطی که موقعیت خود را در آن مناسب نمی بینند فاصله گرفته و شکاف ایجاد کرده تا از آن دور شوند تا احساس روانی مناسبی به دست آورند و اصولاً اجتناب از حالت خطرناک امری است طبیعی که وقتی جوان یا نوجوان این احساس را داشته باشد خواه احساس او از خطر واقعی باشد خواه ناشی از حدس و گمان باطل کودکان از خانه می گریزند که نکنند صدمه ای متوجه آنان گردد و کودکان و نوجوانانی که تن به فرار می دهند در واقع یک حالت و رفتار غیر عادی و نامعقول دارند همانند افراد سردرگم هستند که نمی دانند به دنبال چه هستند و چه باید بکنند و چه هدفی را در پیش می گیرند زمانی ممکن است اصلاً هیچگونه مشکل و ناراحتی نداشته باشند و شاد و سرزنده باشند و زمانی ممکن است بدون این که بدانند دچار چه مشکلی هستند ؟ چه می خواهند و به دنبال چه هستند احساس سردرگمی پوچی و بی هدفی می کنند و این همان نظریه یوج گرایانه است که منشأ فرار دختران و پسران از خانه و مدرسه می گردد اینها در واقع به دنبال حل این مشکل خود هستند و به دنبال رفع این

مشکل از شهر و محل زندگی خودشان فاصله می گیرند تا شاید به ارامش شهر ارمانی که به دنبالش هستند دست یابند بعضی از افرادی که از خانه می گریزند خیلی زود پشیمان می شوند و از همان شب اول فرار مشکلات به آنها هجوم می آورد. که کجا بخوابند؟ چه بخورند؟ و.... و بعضی از آنها وقتی با این مشکلات زندگی روبرو هستند زود به خانه بر می گردند ولی بعضی از آنها که از خانه فرار می کنند واقعا مشکل دارند و نمی توانند به خانه برگردند در جانی شروع به کار کردن می کنند تا نیازهای اولیه خود از جمله چیزی برای خوردن و جانی برای خوابیدن را بر طرف نماید و به این وسیله به دنبال سرنوشتی نا معلوم و مبهم می روند و قدم در راهی می گذارند که به دلیل بس واهی از خانه و مدرسه می گریزند مثلا به دلیل گرایشهای انتقام جویانه و خشم آمیز در برابر عوامل آشفته و در هم ریخته خانه فرار می کنند. او نه تنها با این کارش از شرایط انتقام نمی گیرد بلکه شرایط را به ضرر خودش بدتر و متشنج تر می سازد و سرنوشت و زندگی خودش را به عنوان تاوان این انتقام از دست می دهد و یا جوان دیگری ممکن است به دلیل این که به دیگران نشان بدهد که بزرگ شده و قادر است که زندگی و نیازش را خودش به طور مستقل تامین کند و از خود استقلال نشان دهد خانه و خانواده را ترک گفته و بعد از چند روز به خاطر غرور کذائی ناشی از غرور جوانی روی برگشتن به خانه را ندارد پس می ماند تا سرنوشتی غم بار و تأثیر بار را برای خودش رقم بزند. که این طریق زندگی راهی نیست جز این که سرانجام او تباهی و نابودی و سر درآوردن از باندهای خلاف و نهایت زندان باشد. بنابراین جوانان ما باید بدانند که همیشه برای حل مشکلات آخرین راه فرار نیست و اولین راه فرار نیست. والدین باید توجه داشته باشند که همواره یار و یاور فرزندان خود باشند. و در سخت ترین شرایط زندگی در کنار آنها باشند تا آنها همواره بدانند که تکیه گاهی مطمئن دارند. و در این پژوهش سعی شده است راهنمایی های عملی برای مدیران مشاوران مدارس اولیاء معلمان و حتی روانپزشکان و مددکاران اجتماعی به منظور کمک در پیشگیری و کاهش فرار دختران و پسران از خانه و مدرسه ارائه شود.

بیان مسأله : فرار پسران و دختران از خانه و مدرسه یکی از انومی آشفتهای اجتماعی

است که نه تنها جوامع غربی بلکه جوامع شرقی از جمله کشور ایران اسلامی را در بر گرفته است. طبق آمار جهانی How سالانه یک میلیون دختر و پسر از خانه‌ها فرار می‌کنند و در ایران در سال ۱۳۸۰ بالغ بر ۲۰۰۰ نفر دختر فرار کردند که متأسفانه در سال ۱۳۸۱ با ۱۰ درصد افزایش دختران فراری به ۲۲۰۰ نفر رسیده است (روزنامه نوروز ۶/۳/۱۳۸۱) و میانگین سن دختران فراری حدود ۱۶-۲۰ سال می‌باشد (روزنامه انتخاب، ۱۳۸۰/۱۰/۱۳). بدین ضرورت دارد پژوهش در مبانی فلسفی یعنی چرایی و ریشه‌یابی و علت‌شناسی مسأله فرار و بررسی مبانی روانی یعنی آسیب‌شناسی رفتاری و ویژگی‌های شخصیتی خانواده‌ها و پسران و دختران فراری انجام گیرد.

اهداف تحقیق: ۱- مطالعه مفهوم فرار - فرار از خانه و مدرسه، ۲- بررسی علل فرار پسران و دختران از مدرسه، ۳- تجزیه و تحلیل تاثیر شرایط خانه و مدرسه و دوستان در فرار پسران و دختران، ۴- بررسی راههای کاهش فرار پسران و دختران از خانه و مدرسه و ارائه راهکارهای عملی به خانواده‌ها و دست‌اندرکاران باز پروری آنها

روش تحقیق: این پژوهش از نوع پژوهش توسعه‌ای است که با روش توصیفی انجام شده است.

نتایج سؤالات مطالعاتی:

۱) ویژگی‌های دختران و پسرانی که از خانه و مدرسه فرار می‌کنند از نظر فردی معمولاً افرادی هستند که اختلال حواس دارند. افرادی ضعیف‌الاراده‌اند. حساس و زود رنج هستند. عقب‌ماندگی درسی دارند. برای امور غیر درسی ارزش بیشتری قائل هستند. برخی از آنها عقب‌ماندگی ذهنی دارند. اگر چه افراد باهوش و حتی نوابغ هم در بین آنها دیده می‌شوند. اغلب آنها نوجوانند و دچار رنج عصبی هستند. بی‌خوابی دارند. احساس گناه آنها را آزار می‌دهد و از نظر خانوادگی اغلب از خانواده‌های تیره‌بخت و سیه‌روزند و در محیط زندگی با مشکلات زیادی دست و پنجه نرم می‌کنند. کمبود عاطفه و اخلاق در میان آنها بسیار است خواهران و برادران بزه‌کار داشته و خانواده‌شان به دلیل مرگ والدین طلاق و ازدواج مجدد یکی از والدین آشفته است و به طور کلی بسیاری از آنها مردگان

واقعی بوده‌اند که از حقیقت می‌گریخته‌اند در رویاها زندگی می‌کرده‌اند و برای خود حالات موهوم و خیالی پدید می‌آورند. و معمولاً برای تداوم زندگی خود تفکر فلسفی و اخلاقی مناسبی ندارند.

۴

۲) تاثیر رفتار والدین و شرائط خانواده مدرسه و محیط در فرار پسران و دختران چیست؟ والدین باید همواره محرم اسرار فرزندان‌شان باشند. چون آنها به بزرگیهائی نیاز دارند که حرف آنها را درک کنند و رازدار آنها را راهنمایی کنند. والدین باید مورد اعتماد فرزندان‌شان باشند والدین باید به فرزندان‌شان توجه نموده و علاقه مداوم نشان دهند و آنها را در کارهائی که شایستگی آنها را دارند تشویق نمایند و به فرزندان‌شان آزادی هم بدهند و شرائط مدرسه و رفتار معلمان با دانش‌آموزان و عشق و علاقه آنها و توجه آنها و عدم تبعیض بین دانش‌آموزان از جمله عواملی است که دانش‌آموز را علیرغم شرایط بد و نا مساعد همواره به مدرسه علاقه‌مند می‌سازد و محیط اینکه از نظر فرهنگی و اجتماعی غنی باشد می‌تواند در رفتار فرزندان تاثیر بگذارد. همسالان و دوستان از جمله عوامل دیگری هستند که می‌توانند بر فرزندان تاثیر بگذارند چرا که اغلب بزهکاران دوستانی بزهکار داشته‌اند که به این راه کشیده شده‌اند.

۳) علل و عوامل فرار از خانه و مدرسه، میتوان به علل و عواملی جسمانی، عاطفی، خانوادگی و نبود تفکر فلسفی مناسب اشاره کرد.

۴) راهکارهای عملی کاهش فرار دختران و پسران از خانه و مدرسه کدامند؟

راه این است که مسئولان مدرسه بیشتر به امر تحصیل دانش‌آموزان توجه نمایند و به خود دانش‌آموزان توجه و محبت نشان دهند تا آنها را به محیط درس و مدرسه علاقه‌مند سازد و راه دیگر در خانه‌این است که والدین هم باید انتظارات فرزندان را برآورده سازند و محیطی به وجود آورند تا نوجوان و جوان در آن احساس راحتی و امنیت نماید. در این تحقیق سعی شده است که از تحقیق توصیفی استفاده شود به طوری که ابتداء به تعریف و توصیف مفهوم موضوع فرار دختران و پسران از مطالب کتابها و روزنامه‌ها نیز یادداشت برداری کرده و سپس آنها را تجزیه و تحلیل کرده و آنچه را که مناسب کار ما می‌باشد و

از لحاظ علمی و پژوهشی مناسب است را برمی‌گزینیم و با یک ترتیب نظامدار ارائه می‌دهیم و در نهایت نتایج و پیشنهادات و یافته‌های تحقیق را برای استفاده بیشتر والدین و مسئولان مدارس ارائه گردد تا با رعایت این موارد تا حدی از بروز این مشکل اجتماعی در جامعه و در میان فرزندان جلوگیری کنیم.

www.ketab.ir

جستار گشایی

همزمان با پیشرفت علم و تکنولوژی در قرن بیستم، جرایم و شیوه‌های مسایل و راه‌حلهای آن هم حرفه‌ای‌تر شده است و این مهم از طریق شناخت مبانی فلسفی و اجتماعی و مؤلفه‌های روان‌شناختی امکان‌پذیر است. بطور مثال گنگستر معروف جهان در سال ۱۹۲۰ که اکثر سازمانهای بزهکاری آمریکا را ایجاد و اداره می‌کرد، متوجه این امر شد که در نیمه دوم قرن بیستم و بیست و یکم، جرایم مادی و انسانی مانند سرقت، آدم‌ربایی، قاچاق مواد مخدر و انسان، کلاهبرداری و ... که همراه با قتل و قساوت باشد باعث جرمیده‌دار شدن احساسات ناسیونالیستی (گرایانه) ملی، مذهبی، اومانیستی (انسان‌گرایانه) مردم می‌شود. لذا مجرمان تلاش کردند که تاکتیک، تکنیک و نقطه استراتژیک اعمال حرفه‌ای‌شان را تغییر داده و به عاملان جرایم همه دستور استفاده از روش‌های حيله‌گرانه به جای روشهای خشونت‌آمیز را صادر کردند. از این پس در آمریکا، اروپا، کشورهای جهان سوم از جمله جمهوری اسلامی ایران دیده می‌شود که جرایم مادی و غیرمادی، متنوع، حيله‌گرانه، پیچیده و غیر قابل پیش‌بینی شده است.

اینک تشخیص، تحلیل، تقلیل و کاهش یا درمان و ارائه راه‌حل برای رفع نیاز به شناخت مبانی فلسفی - روانی از یک طرف و استفاده بهینه از منابع انسانی و مادی از طرف دیگر دارد. منظور از منابع انسانی: متخصصان تعلیم و تربیت روان‌شناسان و روانپزشکان، جامعه‌شناسان و مددکاران، پزشکان و کاردرمانان به عنوان یک تیم مطالعاتی و درمانی می‌باشد و منظور از منابع مادی، بهره‌گیری از وسایل پیشرفته الکترونیکی و مخابراتی همراه با وسایل نوین پلیسی و امنیتی می‌باشد.

امروزه مسأله فرار پسران و دختران و زمینه‌سازی آن و نیز جذب آنها در باند‌های بزهکارانه سرقت، فحشاء، خرید و فروش مواد مخدر و زورگیری ... هم نیاز به شناخت مبانی فلسفی و روانی از طریق تشکیل تیم مطالعاتی - تادیبی با استفاده از امکانات مادی، رفاهی، تکنولوژی دارد.

پیشگفتار:

یکی از معضلات جدی جوامع مختلف غرب و شرق به ویژه جامعه ایران فرار دختران و پسران از خانه و مدرسه است. طبق آمار یونیسف، سالانه ۲۰۰ هزار کودک از غرب و مرکز آفریقا مورد قاچاق قرار می گیرند. (همشهری، ۱۳۸۳/۱/۲۶، ص ۱۹) و به گفته مدیر کل بهزیستی استان تهران در سال ۱۳۸۲ تعداد ۲۰ هزار کودک خیابانی (اعم از فراری و غیر فراری) در سطح شهر تهران جمع آوری شده اند. (همشهری، ۸۳/۱/۱۷، ص ۱) همچنین روزنامه انتخاب نوشته است در سال ۱۲٪ به میزان دختران فراری اضافه می شود و شمار دختران فراری در سال ۸۰ نسبت به سال گذشته از ۵۰۰۰ نفر به ۶۰۰۰ نفر افزایش یافته است و تعداد خانه های فساد بیش از ۲۵۰ خانه می باشد (روزنامه انتخاب، ۱۳۸۱/۳/۱۲) و در یک جمله، آمار دختران فراری نسبت به سال ۱۳۶۵ حدود ۲۰ برابر شده است (جام جم، ۱۳۸۱/۳/۱۶). ضرورت دارد در زمینه فرار و بررسی مساله فرار کودکان و نوجوانان ابتدا محیط خانه و مدرسه و سپس شرائط موثر بر رفتار کودک و جوان بررسی شود. مسلماً یکی از مراحل بنیادی شخصیت فرد در دوره کودکی خانواده است که مرحله دختری و پسری شکل می گیرد. بنابراین باید محیط خانه و مدرسه طوری باشد که متناسب با اقتضای سن کودک و نوجوان و جوان، نیازهای روانی و اجتماعی آنها را مرتفع سازد. مساله فرار اکثر مواقع تحت الشعاع عوامل نامطلوب و شرایط نامساعد محیط خانه و مدرسه و محیط زندگی فرد و تاثیر همسالان می باشد. در این زمینه یکی از عوامل موثر در رفتار فرد محیط خانه و خانواده است که کودک در آن زندگی می کند خانواده اولین و با دوام ترین عاملی است که در رشد شخصیت هر فرد تاثیر می گذارد و از آن مهمتر در قرن بیستم که خانواده ها از شکل گسترده به هسته ای تبدیل شده است به قول مارگاریت از بمب هسته ای هم خطرناک تر شده است چون مسایلی مانند فرار پسران و دختران را ایجاد

می‌کند. بنابراین می‌توان گفت خانواده را باید سازمان اجتماعی محدود و نهاد سازنده‌ای دانست که هدف از تشکیل آن مثلاً این است که انسانهای پاک و بی‌آلایشی با ایمان و سازنده و خلاق و سالمی از نظر روانی پرورش دهند که موجب دوام جامعه گردد. بنابراین در چنین محیطی باید همواره مهر و محبت و احترام متقابل و توجه به فرزندان وجود داشته باشد، تا کودک و نوجوان در چنین محیطی احساس امنیت و راحتی کند و از زندگی در کنار اعضای خانواده لذت ببرد. والدین باید فرزندان خود را مورد توجه و محبت خود قرار دهند تا موجبات سلامت جسمی و روانی او را فراهم آورند. چرا که عامل اصلی اکثر انحرافات و بزهکاریها از جمله موضوع مورد بررسی ناشی از رفتار اولیاء در خانواده‌هائی است که والدین نسبت به کودکان خود کم‌محبتی یا پرمحبتی و نسبت به اصول و ضوابط اخلاقی پای‌بند نداشته‌اند. و در چنین محیطی که مهر و محبت نباشد و خانواده از هم پاشیده باشد یا بر اثر طلاق و اختلاف و نزاع والدین محیطی بی‌روح سرد و خشک به وجود می‌آید که کودک و نوجوان قادر به تحمل چنین محیطی نیست. ناچاراً از خانه گریزان و به دامن همسالان خود پناه می‌آورد و بعضاً زمینه بسیاری از انحرافات و بزهکاریها برای او به وجود می‌آید. و این جامست که برای رهائی از خانه و خانواده ندانسته به دامن محیطی بس آلوده و نا به‌هنجارتر از قبل گرفتار می‌شود. در محیط مدرسه نیز باید به وضعیت روانی اجتماعی دانش‌آموزان رسیدگی کامل از جانب مشاوران معلمان و مسئولان مدرسه صورت بگیرد تا باعث رویگردانی از علم‌خواهی و گریزان شدن دانش‌آموز از محیط مدرسه نباشد. گاه محیط نامطلوب و موقعیت ناسالم مدرسه مانند خانواده‌های دیکتاتورها یا انارشیم، سختگیری بیش از حد معلمان، مسئولین مدار نسبت به وضعیت دانش‌آموزان باعث گریزانی دانش‌آموزان از مدارس و فرار آنها می‌باشد. معلمان مدارس باید به مسایل درسی و رفتاری دانش‌آموزان توجه داشته باشند تا دانش‌آموز در خود احساس اهمیت و ارزش کند که دیگران به موقعیت و وضعیت او توجه دارند اولیاء در خانه و معلمان در مدرسه باید به تفاوت فردی بین دانش‌آموزان توجه داشته باشند و از هر دانش‌آموزی به اندازه توان و استعداد او انتظار داشته باشند تا به این وسیله باعث

احساس ناتوانی و شکست در دانش‌آموزان نشود. و از تحقیر دانش‌آموز به خاطر داشتن یک عیب پرهیز کند چرا که بروز چنین معایبی باعث تحقیر دانش‌آموز و فرار او از محیط مدرسه خواهد شد. و مدرسه به دلیل این که بعد از خانواده دومین مکانی است که فرد به آن وارد می‌شود بنابر این معلمان و مسئولان مدرسه باید توجه لازم را به وضعیت تحصیلی خانوادگی و شخصیتی دانش‌آموزان داشته باشد تا حد امکان مشکلات آنها را بر طرف نماید. بنابر این برای جلوگیری از انحراف کودک و نوجوان و داشتن فرزندانی سالم و خلاق و مفید، خانواده و مدرسه دو عامل مهم در شکل‌گیری شخصیت و رفتار هستند فرد باید سعی کنند محیط امنی را برای کودک و نوجوان فراهم آورند که آنها را با نهایت احساس امنیت و آرامش و عزت نفس و سرشار از مهر و محبت به تحصیل پرداخته و به موفقیت‌های چشمگیر در زندگی دست یابند.

عباس شکاری

آبان ۱۳۸۳